

La Hannah Arendt de Margarethe von Trotta

Aquest any, que ja s'acaba, hem pogut veure aquí, ben a prop de casa, al cine club de Granollers, la magnífica pel·lícula de Margarethe von Trotta, *Hannah Arendt*, interpretada per Barbara Sukowa. La directora es va trobar amb la dificultat que volia fer una pel·lícula sobre una dona l'acció principal de qual era pensar. Hannah Arendt va ser una de les pensadores (periodista, filòsofa,...) més importants del segle XX. Jueva, exiliada als Estats Units, on va fer de professora a la universitat (tenia els alumnes embadalits amb les seves classes magistrals i els seus superiors inquietats), viatja a Jerusalem per cobrir al *The New Yorker* el judici del criminal de guerra nazi Eichmann. La pel·lícula, lluny de voler ser una biografia, expressa aquesta etapa de la vida de la pensadora: el judici i les conseqüències que va comportar. Von Trotta va molt més enllà d'explicar uns fets, tant importants per a la història de la humanitat; posa la mirada sobre una persona, que si aparentment podia semblar arrogant i esquerpa, va esdevenint enginyosa, encantadora i molt sàvia. Explica com era com a dona i com treballava durant quatre anys de la seva vida.

L'extensíssima obra de Hannah Arendt inclou títols representatius del pensament de la segona meitat del segle XX, com *Els orígens del totalitarisme*, *La condició humana* o *La vida de l'esperit*, però és a *Eichmann a Jerusalem* on, amb el subtítol d'*Estudi sobre la banalitat del mal*, planteja temes ètics i jurídics de caire universal, a propòsit del judici que es va realitzar a Jerusalem l'any 1961 contra l'ex tinent coronel de les S.S., Adolf Eichmann. Una part de les imatges de la pel·lícula, en els moments del judici, són imatges reals, en blanc i negre.

Tant a la pel·lícula com al llibre es descriu un Eichmann incapaç de pensar per ell mateix, reproduïx frases fetes de buròcrata preocupat només en ascendir en la jerarquia de la maquinària nazi. "Eichmann no era un Iago ni era un Macbeth, no tenia motius, si exceptuem aquells

demonstrats per la seva extraordinària diligència referits al seu progrés personal. No era estúpid. Únicament la pura i simple irreflexió va ser el que el va predisposar a convertir-se en el més gran criminal del seu temps. Una de les lliçons que va donar el procés de Jerusalem va ser que un allunyament de la realitat i la irreflexió poden fer més mal que els instints més malvats de la naturalesa humana" (diu Arendt a la pàg. 167, al Postscriptum d' *Eichmann a Jerusalem*). Amb paraules com aquestes desacreditava la idea que els criminals eren uns psicòpates i diferents de la gent dita normal (malgrat que en el cas Eichmann la "normalitat" era discutible donada la manca d'empatia i la dificultat que tenia per expressar frases amb cara i ulls). Aquesta idea que el mal pot ser obra de gent comú, de persones que renuncien a pensar i que segueixen el dir de la majoria, va portar discussions i polèmiques importants que Hannah Arendt va encarar amb patiment i valentia. Sovint, quan intentem explicar-nos el què va passar i el per què del què va passar, apel·lem a la bestialitat o la monstruositat i, per tant, col·loquem als responsables dels crims fora d'allò humà. Un altre tema polèmic dins del mateix context d'aquest judici va aparèixer quan es parlà del paper que van jugar els dirigents polítics jueus que formaven part dels consells jueus i que van traïr el seu poble col·laborant amb els nazis per salvar la pell.

Aquests anys de la vida de Hannah Arendt, retratats a la pel·lícula, qüestionen sobre les terribles conseqüències que pot portar la irreflexió, el deixar-se portar. Per damunt de tot, creia en el coneixement, en la reflexió,... Comprendre, per ella, volia dir tenir la capacitat de posar els mitjans perquè no tornés a passar el que va passar, volia dir poder reflexionar críticament sobre el món que ens envolta.

La pel·lícula mostra una persona que teoritza sobre política, sobre filosofia,... amb un aire independent i anant moltes vegades contracorrent. Va dir el que pensava i això incomodà a molts, sobretot als poderosos. És una pel·lícula lenta quan suggereix com passen hores i hores anant d'un cantó a l'altre de la cambra on escriu... És un film d'interiors i de primers plans. Fa pensar i reflexionar.

"Els homes, encara que han de morir, no van néixer per morir, sinó per innovar."

"Ningú no pot ser feliç sense participar en la felicitat pública, ningú no pot ser lliure sense l'experiència de la llibertat pública, i ningú, finalment, no pot ser feliç o lliure sense implicar-se i formar part del poder polític."

"Pensar i estar completament vius són una mateixa cosa." (Frases de Hannah Arendt).

Fina Dantí

Propagueu ronçana